
AZ EGYESÍTÉS ÉS AZ EGYIK RÉSZ KERESÉSÉNEK KAPCSOLATA – SZÖVEGES FELADATOK

---

20. modul

KÉSZÍTETTÉK: C. NEMÉNYI ESZTER–SZ. ORAVECZ MÁRTA

MODULLEÍRÁS

A modul célja	A két művelet kapcsolatának új oldalról való megerősítése
Időkeret	1 vagy 2 óra intenzíven, aztán hosszú időn át való gyakorlás
Ajánlott korosztály	6–7 évesek; 1. osztály
Modulkapcsolódási pontok	Tágabb környezetben: kereszttantervi NAT szerint: , környezeti nevelés, tanulás Kompetencia terület szerint: szociális és környezeti Szűkebb környezetben: saját programcsomagunkon belül a 7, 13, 19, 24, 27, 29, 34–35., 44–45. modul Ajánlott megelőző tevékenységek: a számok sokféle neve; összeg- és különbségalakok
A képességfejlesztés fókuszai	Számlálás Mennyiségi kapcsolatok Megismerési képességek alapozása <ul style="list-style-type: none"> – Az érzékszervek tudatos működtetése – A megfigyelt tulajdonság, viszony kifejezése tevékenységgel, szóval – Rész–egész-viszony felfogása, értelmezése – Dinamikus és statikus helyzetek megfigyelése – Analizálás – Az összefüggésfelismerő-képesség és összefüggésekben való gondolkodás – Absztrahálás Szövegértés Az induktív és deduktív lépések gyakorlása Az elemi kommunikációs képesség fejlesztése, páros és csoportos kapcsolatokban való működtetése

AJÁNLÁS

A téma során a két műveletértelmezés megerősítése áll a középpontban. Kapcsolatuk tudatosításával előkészítjük a műveletvégzés egyszerűsítését, de a műveletfogalmak tartalmát is gazdagítjuk vele. A mozgásos, manuális tevékenységgel való feldolgozás a mély megértés és a megértésen alapuló emlékezetbe vésés szempontjából alapvető fontosságú. Ez nemcsak azokra a tanulókra vonatkozik, akik lassabban, nehezebben tanulnak, hanem azokra is, akik egyébként könnyen absztrahálnak.

TÁMOGATÓRENDSZER

C. Neményi Eszter–Sz. Oravecz Márta: *Útjelző az 1. osztályos matematika tanításához*

C. Neményi Eszter–Radnainé dr. Szendrei Julianna: *A számolás tanítása. Szöveges feladatok*. ELTE-TÓFK Tantárgypedagógiai füzetek), Budapest)

ÉRTÉKELÉS

A modulban **folyamatos megfigyeléssel** követjük hogy ki-ki

- jól tájékozott-e a 6-os számkör számairól: azokat le tudja-e olvasni, írni, meg tudja-e jeleníteni darabszám- és mérőszám-tartalommal,
- helyesen értelmezi-e a két műveletet a második értelemben (tud-e műveletet leolvasni adott szituációról; tud-e műveletet megjeleníteni tevékenységgel, képpel), több-kevesebb segítséggel.

Sok kisgyerek számára a kivonásnak ez a második tartalma nehéz, hosszabb érlelési időre, sok gyakorlásra, tevékenységre van szüksége. Lehet, hogy csak 1-2 hónap múlva látjuk eredményét a türelmes alapozómunkánknak.

MODULVÁZLAT

Időterv: 1 óra: I. és II. 5. lépés   vagy   1. óra: I. és II. 1–4/A
2. óra: II. 4/B, C–6.

Változat	Lépések, tevékenységek (a mellékletekben részletesen kifejtve)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport / A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz (mellékletben: a feladatok, gyűjtemények, tananyag-tartalmak)
				Munkaformák	Módszerek	
I. Ráhangolódás, a feldolgozás előkészítése						
	1. A gyorsolvasási feladatot (Hf.) kikérdezik egymástól a párok (Leolvasás különféle sorrendben; miből van...; hogyan láttad a ...)	emlékezet	egész osztály	páros	mintaadás, kérdés–felelet	19. modul 3. feladatlap
II. Az új tartalom feldolgozása						
	1. Az egyesítés és az egyik rész keresése: az értelmezések felújítása mozgásos szituációval	mennyiségi összefüggések, rész és egész viszonya	egész osztály	frontális	tevékenykedtetés	gyerekek, lepedő
	2. Babos játékok (32–43 számpárral)	mennyiségi összefüggések, rész és egész viszonya	egész osztály	frontális, majd egyéni	tevékenykedtetés, megbeszélés	babszemek

Változat	Lépések, tevékenységek (a mellékletekben részletesen kifejtve)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport / A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz (mellékletben: a feladatok, gyűjtemények, tananyag-tartalmak)
				Munkaformák	Módszerek	
	<p>3. Három szöveges feladat megjelenítése; leolvasás számtannyelven; több lehetőség keresése</p> <ul style="list-style-type: none"> – Tépjenek szét egy fél írólapot ketté, majd megint ketté, majd három darabot ismét ketté, (feladat lehet, hogy megmondják, hány lapunk lesz). Ezek a lapok „levelek” lesznek. A történet így szól. „Katika eltette a leveleket, amiket neki írtak. Eddig 6 levelet kapott. Hármat a szülei írtak neki, a többit a barátnőjétől kapta. Hány levelet őriz a barátnőjétől?” – „2 színes és 3 fekete-fehér képeslapot is kapott. Mennyit kapott összesen?” – „Nem emlékszik, hogy hány képeslap érkezett a szüleitől, mennyi a barátnőjétől. Lehet, hogy csak 1 a szüleitől? Akkor mennyi érkezett a barátnőjétől?” Kirakás a táblázat két sorába. Hogyan lehet még? Találjátok ki együtt (párban)! Rakjátok ki! (Egy további eset kirakása.) A táblán összegyűjthetjük több pár megoldásait. 	<p>mennyiségi összefüggések, rész és egész viszonya, induktív és deduktív lépések</p>	<p>egész osztály</p>	<p>frontálisan irányított, közös és páros</p>	<p>tevékenykedtetés, megbeszélés, lejegyzés</p>	<p>írólap, táblázat „Feladatlapok” 2. félév 42. lap</p>
A	<p>4. Feladatmegoldások önállóan a két művelet értelmezésére és kapcsolatának tudatosítására</p>	<p>mennyiségi összefüggések, rész és egész viszonya</p>	<p>a kevés irányítást igénylők</p>	<p>részben irányított egyéni</p>	<p>megbeszélés, lejegyzés</p>	<p>1/A feladatlap</p>
B	<p>4. Feladatmegoldások önállóan a két művelet értelmezésére és kapcsolatának tudatosítására</p>		<p>a lassabban haladók, egyéni segítséget igénylők</p>	<p>irányított egyéni</p>	<p>megbeszélés, képolvasás, lejegyzés, ellenőrzés</p>	<p>1/B feladatlap</p>
C	<p>4. Feladatmegoldások önállóan a két művelet értelmezésére és kapcsolatának tudatosítására</p>		<p>az önállóban, gyorsabban haladók</p>	<p>egyéni, részben páros</p>	<p>megbeszélés, lejegyzés, ellenőrzés</p>	<p>1/C feladatlap</p>

Változat	Lépések, tevékenységek (a mellékletekben részletesen kifejtve)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport / A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz (mellékletben: a feladatok, gyűjtemények, tananyag-tartalmak)
				Munkaformák	Módszerek	
	5. Műveletek a színes rudakkal <ul style="list-style-type: none"> – Mérések rózsaszín, világoskék, fehér rudakkal – Adott kettő együttes hossza színnel, számmal – Adott hosszúság kirakása egy ismert és egy ismeretlennel, az ismeretlen megkeresése 	mérés, mennyiségi összefüggések, rész és egész viszonya, induktív és deduktív lépések	egész osztály	frontálisan irányított egyéni	tevékenykedtetés	színesrúd-készlet
	6. Hozzáadás, elvétel	szövegértés, -alkotás, emlékezés induktív lépések	egész osztály	frontálisan irányított egyéni	gyakorlás	18. modul 2. melléklet

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

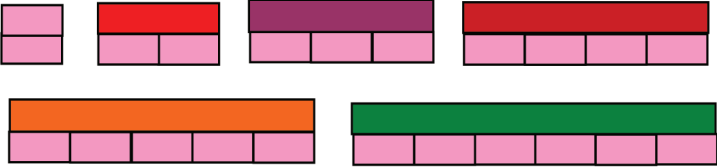

I. Ráhangolódás, a feldolgozás előkészítése	
Tanítói tevékenység	Tanulói tevékenység
<p>1. A gyorsolvasási gyakorlat képeiről számok elmondása emlékezetből Először a tanító kérdezzen a gyerekektől, hogy mintát adjon a pároknak a kérdés tartalmáról, módjáról. A kérdések ilyenek lehetnek: „Mennyi van a szilvából (piros almából, dióból...)?” „Miből van 4 (3, 7...)?” „Hogyan láttad a diókat (kivit, zöld almát...)?” (számok bontott alakja) „Melyik gyümölcsöt láttad így: 3+1+3 (4+2, 1+3...)?” Utána páros munkában kérdezik ki egymást a gyerekek.</p>	<p>A párok 4-5 kérdés után válthatják egymást. Kettőjük előtt ott van a gyorsolvasási lap. A gyerekek koronggal vagy gyufaszállal jegyezhetik a jó válaszokat.</p>
II. Az új tartalom feldolgozása	
<p>1. Az egyesítés és az egyik rész keresése: az értelmezések felújítása mozgásos szituációval. Gyerekek kihívása instrukciókkal. A tanító 4 gyereket kihív, és azt súgja a fülükbe, hogy tegyék majd csípőre a kezüket és szökdeljenek. 2 másik tanulót arra kér, hogy helybenjárást végezzenek. Történet mondása a szituációhoz, az egyesítés kifejezéséhez: „Az öltözőben a különtornára várakozó gyerekek bemelegítenek. Hány gyerek fog a tornaterembe bemenni? Mondd el számtannyelven!” Új történet mondása az egyik rész kifejezésére: A tanító – miközben elmondja az új történetet – egy lepedővel eltakarja a helybenjárást végző gyerekeket úgy, hogy a lábuk látszódjék. „Az öltözőben 6 gyerek melegít. 4 gyerek szökdel, a többi helybenjárást végez. Hányan végeznek helybenjárást? Mondd el számtannyelven!” A másik rész kifejezése a fentiekhez hasonlóan.</p>	<p>Hat gyerek jelenetet mutat be a többieknek.</p> <p>A kihívott gyerekek eljátsszák az elvonulást. $4+2=6$, $2+4=6$,</p> <p>$6-4=2$ Lehet a válasz ez is: „Két gyerek végez helybenjárást, mert négy meg <i>kettő</i> a hat.” $6=4+2$</p>

Tanítói tevékenység	Tanulói tevékenység
<p>2. Az összeadás, kivonás kapcsolatának kidolgozása és elmélyítése „babos játékkal”</p> <p>A játékot először a tanító vezeti: „Vegyél az egyik kezedbe 2 babszemet, a másikba 3-at! Mondd el számtannyelven, hány babszem van a két kezedben összesen!”</p> <p>Cseréld meg a két kezedet! – mutatja. Így is olvasd le a babszemek számát!”</p> <p>Dugd hátra az egyik kezedet! Mennyi babszem maradt előtted?”</p> <p>És ha a másikat dugod hátra?”</p> <p>A babos játékkal a pótlás is jól érzékeltethető: „Dugd hátra az egyik kezedet! Mennyi babszem van most előtted? Mennyit kell adni a 2-höz, hogy 5 legyen előtted?” „Vedd elő a kezed!” – lassan előveszi a 3 babszemet tartó kezét.</p> <p>Dugd hátra a másik kezedet! Mennyi babszem van előtted? Mennyit kell adni a 3-hoz, hogy együtt 5 legyen?” „Tedd vissza a kezed!” – mutatja. A „játék” újrajátszása a következő számpárokkal.</p> <ul style="list-style-type: none"> – 2 és 4 – 3 és 3 – 4 és 0 	<p>A gyerekek szemben állnak vele, és tükrösen végzik a játékot. Amikor a tanító az egyik nyitott tenyerébe beleteszi a babot, akkor a gyerekek a tükörképnek megfelelően utánozzák azt.</p> <p>Egymáshoz lassan közelítsék a nyitott tenyerüket, így élük át jól az egyesítést:</p> $2+3=5$ <p>A gyerekek követik a tanító mozgását:</p> $3+2=5$ <p>Tükörképpel utánozzák a tanító mozgását:</p> $5-2=3$ $5-3=2$ 2 $2+3=5$ <p>(A pirosan nyomtatott szám azt jelzi, hogy hangsúllyal fejezzük ki a pótoltt számot.)</p> 3 $3+2=5$ <p>Az újabb játékokat már a gyerekek vezethetik</p>

Tanítói tevékenység	Tanulói tevékenység
<p>3. Három szöveges feladat megjelenítése; leolvasás számtannyelven; több lehetőség keresése</p> <p>„Szöveges feladatokat fogok mondani, amiket ti fogtok eljátszani. Ehhez szükségetek lesz levelekre. Tépjétek ketté egy írólapot! – mutatja. Mind a két lapot újra tépjétek ketté! – mintát ad hozzá –, végül közülük három darabot ismét ketté!”</p> <p>1. szöveges feladat: az egyik rész kifejezésére „Katika eltette a leveleket, amiket neki írtak. Eddig 6 levelet kapott. Hármat a szülei írtak neki, a többit a barátnőjétől kapta. Hány levelet őriz a barátnőjétől? Játsszátok el a levelekkel!”</p> <p>„Számtannyelven is mondd el a történetet!”</p> <p>2. szöveges feladat: az egyesítés kifejezésére „Katika 2 színes és 3 fekete–fehér képeslapot is kapott. Hány képeslapot kapott összesen?”</p> <p>3. szöveges feladat: Az előző történet alapján egy rész kifejezése pótlással. Többféle lehetőség keresése „Katika nem emlékszik, hogy hány képeslap érkezett a szüleitől, mennyi a barátnőjétől. Lehet, hogy csak 1 a szüleitől? Akkor mennyi érkezett a barátnőjétől?” A táblára rajzolt táblázatban elhelyez a felső sorban 1 „levelet”. A gyerekek megoldását elhelyezi a saját táblázatában is, és megszámláltatja: megvan-e az öt levél? „Hogyan lehet még? Találjátok ki együtt (párban)! Rakjátok ki!”</p>	<p>Követik a tanító utasításait:</p> <p>Kirakják a 6 levelet; különválasztanak közülük 3-at, és leolvassák a másik részbe jutó levelek számát: 3 $6 - 3 = 3$</p> <p>Lehetnek olyan gyerekek, akiknek ilyen „egyszerű” kérdés eldöntéséhez nem kell a tényleges megjelenítés. Arra azonban mindenkinek szüksége van, hogy a valóság és a matematikai kifejezések között, a valóság és matematikai jelek között szoros kapcsolat épüljön, és hogy könnyedén tegye meg az utat a konkrétum és az elvont között oda-vissza. Ezért, aki „tudja kirakás nélkül is” a választ, azzal „bizonyíttassa be” a tanító, hogy jót mond: az igazolásra használja a kirakást.</p> <p>Kirakás; leolvasás. $2 + 3 = 5$, $3 + 2 = 5$</p> <p>Kirakás a táblázat két sorába (1. melléklet).</p> <p>Egy másik esetet is rakjanak ki a táblázatban. Összegyűjthetik több pár megoldásait.</p>

Tanítói tevékenység	Tanulói tevékenység
<p>4. Feladatmegoldások közösen a két művelet értelmezésére és kapcsolatának tudatosítására</p> <p>Az 1/A feladatlap 1. feladatának felolvasása, értelmezése: a színek segítő szerepére hívja fel a tanító a gyerekek figyelmét (a sárga karika a körték számát, a piros az almák számát, a kék a tálon levő gyümölcsök számát jelenti).</p> <p>A feladat megoldása lépésenként, közösen, a tanító is írja a megfelelő számokat „Olvassátok le, hogy mennyi az alma! Az összes gyümölcsből mit kell most elhagyni?”</p> <p>Mintát ad a leírásra. „Mennyi körte van a tálon? Az összes gyümölcsből hagyjuk el az almákat!”</p> <p>A 2. feladat megoldatása először csak szóban: „Az első képet nézzétek!” – mutatja. Felolvassa a hozzá tartozó szöveges feladatot – elmondhatja számtannyelven a megoldást. A választ is megfogalmaztatja. „A második képen ugyanaz a hat golyó van, de csak a sárgák látszanak. Mennyi lehet a piros?” „Úgy is mondhatjuk, hogy kitaláljuk, mennyit kell hozzáadnunk az 5-höz, hogy 6 legyen, és erősebben mondjuk ki azt az 1-et, amit kitaláltunk: $5 + 1 = 6$” – bemutatja a hangsúllyal kifejezett pótlást. „Mondjuk el közösen: $5 + 1 = 6$”. „A harmadik képen is a 6 golyó van, de közülük csak a pirosat látjuk, a sárgákat eltakarták. Hány sárga golyó van a pohárban?” „Írjuk le a képek alá, amit megbeszéltünk! Az első kép alá azt írjuk, hogy mennyi a sárga és a piros golyók száma összesen. Diktáld!” – egy gyerek mondja a megoldást, a tanító írja az írásvetítőn. „A második kép alatt azt írjuk le, hogy a hat golyó között mennyi a piros az 5 sárga mellett. Mit írjunk a piros keretbe? Olvasd le, hogyan írtuk le a pirosak számát számfeladattal! „A harmadik képen melyik golyókat takarták le? Hogyan számolhatjuk ki a sárga golyók számát?</p>	<p>Az 1. feladat közös megoldása. Az első kérdésre a kép alapján kimondják a választ: 3 körte meg 2 alma az 5 szem gyümölcs – beírják a számokat a megfelelő színű karikákba. „A körtéket.” Az almák száma: $5 - 3 = 2$, leírják közösen. A körték száma: $5 - 2 = 3$, leírás.</p> <p>$5 + 1 = 6$; vagy másképpen: $1 + 5 = 6$. Hat színes golyóval játszott Klári.</p> <p>„1 – Úgy lehet elmondani, hogy $6 - 5 = 1$”</p> <p>Közösen, majd egy-egy kisgyerek egyedül is elmondja a pótlást.</p> <p>Elmondják kivonással, és megfogalmazzák pótlásos formában is.</p> <p>Egy gyerek diktál, mindenki beírja a megoldást.</p> <p>Egy gyerek diktálja, hogy 1-et kell beírni a keretbe. Leolvasás kétféleképpen: kivonással, pótlással.</p> <p>A kétféle leírás kiegészítése, leolvasása.</p>

<p>4. Feladatmegoldások önállóan a két művelet értelmezésére és kapcsolatának tudatosítására: 1/B feladatlap A feladatok felolvasása, képolvasás, a feladat megoldásának megbeszélése. Feladatmegoldás közben a tanító folyamatosan ellenőrzi a megértést, segítséget ad szükség esetén.</p>	<p>A képolvasás biztosíthatja az önálló feladatvégzést.</p>
<p>4. Feladatmegoldások önállóan a két művelet értelmezésére és kapcsolatának tudatosítására: 1/C feladatlap</p>	<p>A feladatok megbeszélése után a gyerekek önállóan dolgozzanak! Ha kérdésük támad, egymással (akik ezzel a feladatlappal dolgoznak) vagy a tanítóval megbeszélhetik.</p>
<p>5. Műveletek a színes rudakkal A színes rudak méretése különféle egységválasztással</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Mérj a rózsaszín rúddal! Keress egy-egy rudat, amely most 1-et, 2-t, 3-at, 4-et, 5-öt vagy 6-ot ér. Mutasd a 3-ast! Az 1-est!... Most csak ilyen rudakra lesz szükségünk.” <p>Két rúd együttmérése és az egyik rész hossza</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Toldd össze a 3-as és az 1-es rudadat! (Melyeket tetted ki?) Keresd meg azt a rudat, amelyik ugyanolyan hosszú, mint ez a kettő együtt! Olvasd le, amit kiraktál! Előbb mondd el színekkal, aztán számtannyelven is!” <p>Hasonlóan végezteti el a $2 + 3$; $4 + 2$; $1 + 5$ összeadásokat.</p> <p>Adott hosszúság kirakása egy ismert és egy ismeretlen rúddal, az ismeretlen megkeresése.</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Fehérrel mérj! Melyik rúd ér most 6-ot? (Melyik lesz a 7-es? A négyes? A kettes? Az egyes?...” <p>„Kiraktam a lila rudat két rúddal. Az egyik rúd színe piros, milyen színű a másik rúd? Keresd meg! Olvass róla számokkal is!” További néhány hasonló kirakás és leolvasás.</p>	<p>Kiválasztanak egy-egy rózsaszín, piros, lila, bordó, narancssárga és zöld rudat megméréssel. A rózsaszín rúdsorokat szükség szerint a rudak alatt hagyják (esetleg a szomszédok együtt).</p> <p>Kirakás, leolvasás: „A lila és a rózsaszín rúd együtt ugyanolyan hosszú, mint a bordó. A 3-as és az 1-es rúd együtt ugyanolyan hosszú, mint a 4-es; $3 + 1 = 4$, $1 + 3 = 4$.”</p> <p>Kirakás, a hiányzó rúd megkeresése. Leolvasás pótlással, kivonással: „A piroshoz a rózsaszín rudat kell hozzátoldani, hogy együtt olyan hosszúak legyenek, mint a lila. $4 + 2 = 6$; A lila rúd hosszából letakarjuk a piros hosszát, akkor a rózsaszín rúd hossza látszik belőle. $6 - 4 = 2$” Párokban játsszák tovább!</p>
<p>6. A 18. modul 7. lépésében leírt tevékenységek a képpárokkal értelmezett hozzáadásokra, elvételekre.</p>	